

A háború és a térkép.

A mai nagydők vészes tanítómestere a háború, sok olyan dologra terelte rá a nagyközönség figyelmét, amire azelőtt ügyet sem vetett.

Kevesen foglalkoztak pld. a háború előtt a térképpel, mert nem tudták hasznát venni. A háború aztán rávezette az embereket a térkép hasznára. Eleinte csak a neveket böngészték rajt, később már kúsza rajzát is el-elnézegették s amikor már — úgy ahogy — megértették jelentőségét, a további híradások vagy hadiviták során az emlékezetükbe vésődött térképre támaszkodtak.

A háború egyszerre, anélkül hogy arra oktatták volna az embereket, tengernyi térképolvasót szerzett. Az ország apraja, nagyja mind tétovázás nélkül tudta és tudja kibökní a háború nevezetesebb csatahelyeit, mintha kétannyi földrajzot tanult volna az iskola padjaiban.

Miért e nagy és hirtelen változás? A térkép vagy a háború okozta volna? A változás oka mélyebben fekszik, bensőnkben.

Az aggodás, mellyel hadbaindult szeretteinket láttuk el útravalóul, a vágyódás, amellyel a hadbaindultak gondolnak hazafelé, a **messziség** gondolatát juttatta minduntalan eszünkbe. A töprengő lélek e távolságot akarta áthidalni s közvetítőt erre a **távolságot láttató térképben** talált.

Aztán örvendetes hírek jöttek a harcterről. Az ellenséget visszaszorítottuk az ország területéről. Meddig? vetődött fel a kérdés. Megnyugvással, örömmel vett feleletet rá a térkép adott. S mértük a távolságokat napról-napra győzedelmes csapataink nyomában.

A háborúban megismertük a térképnek ezt a távol-

ságot áthidaló hasznát s **megértve célját**, íziben megkedveltük ezt a szűkszavú, beszédesrajzú közlésmódot. Innen a nagy és hirtelen változás.

Azonban a térkép több kérdésre is ad feleletet, ha értjük szavát. Nemcsak szeretteinket kísérhetjük el vele a távoli harcterekre, nemcsak a háborús hírek helyeit kereshetjük meg rajt, nyújt magyarázatot a harctér sajátosságairól is.

Megismerteti magát a harcteret mindamaz előnyével, amit a hadvezetőség sikerrel tud alkalmazni az ellenséggel szemben; sejteti azokat az akadályokat és nehézségeket, amiket sikeres csata mellett is le kell győzni csapatainknak. Ezzel a térkép szinte háborús eszközzé vált.

A háborúban nyílt elég alkalmunk arra, hogy a térkép nyújtotta tudás előnyeit megismerjük. Az újabb még újabb ismeretek, miket a térkép egyszerű rajza oly gyorsan közvetített, elvezették gondolatainkat messze idegen földek sose látott, alig hallott világába. Gondolatunk köre nagyot tágult, közelebb férköztünk távoli országok ismeretlen tájaihoz és a tőlünk messzefekvő harcterek váltakozó hadihelyzetét a kiterített térképen néhány pillantással tekinthettük át.

Háború után, ha majd elül a harci zaj és a térképekről eltűnnek a harcterek határát jelző változó vonalak, a hadi helyzeteket egyhamar elfelejtjük. Csak azok az ismeretek maradnak meg továbbra is, amelyek a térkép szemlélete mellett vésődtek emlékezetünkbe. Ez a tudásunk tartósabb lesz, él bennünk továbbra háború nélkül is, mert a háborús térképek változatlan vonalaira, a föld és a földhöz nőtt emberi alkotások térképi rajzára támaszkodik.

Ez a térkép háborús haszna. Mennyivel több ennél az, amit békében érhetünk el, ha azzal az érdeklődéssel és megértéssel használjuk a térképet, amellyel a háborúban tettük. Nemcsak a hol kérdésére felel meg majd a térkép szabatosan, hanem — ha értjük nyelvét — felhasználhatjuk magunk is mindarra, amire a katona ság használta föl.

A térképet csak úgy ismerhetjük meg, ha nyelvét értjük. **Nyelvezete** különös, sajátos. Mondanivalóit a legegyszerűbb módon rajzzal közli. **Rajza** egyszerű, de vele akkora változatosságot tud teremteni, akár csak az élő nyelv, amely 20—40 hangnak megfelelő betűivel szavak ezreit alkotja. Még kifejezőbb nyelvezete, ha színesen rajzol és fest, mert tetszetősebbé, érthetőbbé teszi ábrázolásait. Ezzel már-már megközelíti azt, hogy a föld arcának hű másolatává legyen. Még nem vált azzá, még csak a méreteket, a föld felszíne részleteinek adja pontos helyzeti képét, de hogy ezt már mennyire híven teszi, annak legszebb bizonyosságát éppen a mostani háború szolgáltatta. A repülőgépekről felvett **légi-fényképek** rajza nagyjában olyan, mint a térképé.

A légifénykép **arányos kicsinyítésben** láttatja a lekapott tájat. A magasból fényképezett képen a táj mintegy szétterül, ellaposodik s mi **belelátunk** minden egyes részletébe. Ha falu vagy város van a képen, belelátunk utcákba, udvarokba, kertekbe; a falut szelő patak vékony szalag s csikját csak a rajt átvezető utak hídjai szakítják meg. Ha erdős-hegyes a lefényképezett táj, belenézhetünk völgyzúgaiba s rálátunk a hegyek ormaira is. Ahol erdő üli meg a tetőt, csak a fák bodros lombozata sötétlik, tisztások, vágások helyén azonban

széthasad az erdő és kivillannak a füves terek világosabb foltjai.

Az erősen kicsinyített tájat még ebben a rálátva látott képben is megismerjük. Ha ismerős a táj, felismerjük a patakot, az utcákat, sőt az egyes házhelyeket is és az egész táj oly rendezetten, oly csoportosításban tárul elibénk, hogy — eligazodunk benne. A fénykép nem abban a sorban, nem úgy ábrázolja az egyes tájrészleteket, ahogyan azokat alant, a földön járva látni szoktuk, hanem valahogy úgy, ahogy jól ismert várost és környékét **emlékezetünk** csoportosítja.

A jólismert tájon emlékezetünk után el tudunk igazodni, vagy ahogy mondjuk — **tájékozódunk**. A légi fénykép, illetve hasonmása a térkép, ha ismerős, ha idegen tájat ábrázol, ezt a tájékozódást módfelett megkönnyíti. A térkép **való helyzetben** ábrázol minden olyan tájt, amelyet mások emlékezete, szellemi munkája szerkesztett olyanná, hogy a légifénykép modorában **rálátásban** lássuk magunk előtt a táj kicsinyített képét, rajzát.

Ha a légifényképre gondolunk, nem nehéz a térkép mibenlétét elképzelnünk. Nem más az — ha részletes a térkép — mint az illető tájnak arányosan kicsinyítve megrajzolt képe. Ugy rajzolja meg a tájat, ahogy nagy magasságból látnók s manapság már látjuk is azt. S ahogy a fényképet megérteni nem nehéz, nem nehéz a térkép megértése, olvasása sem. Haszna pedig ennek — mert az egész földkerekségére érvényes nyelvet tanulunk meg vele — sok.

A térkép nemcsak az ismeretlen helyek hollétét mutatja meg nekünk, nemcsak a távolságról és irányról ad felvilágosítást, hanem — akárcsak a jó könyv —

feltárja előttünk idegen földek sose látott világát. Az ismerős táj részletei rendezetten jelennek meg előttünk s rátereli figyelmünket a még nem látott, a még be nem járt helyekre. Magános, társas sétáinkon, kirándulásainkon hű, beszédes utitársul szegődik hozzánk a térkép. Már a kirándulás tervezgetésénél jó tanácsadónak bizonyul, odakünn pedig a szabadban, eligazít a táj útvesztőjében. Az az érzésünk támad, mintha régen valaha láttuk volna már a vidéket s csak elfeledt, emlékezetünkben elmosódott részleteit kellene újra sorra felfedeznünk. S valóban, a felfedezgetésnek ezt az érdekfeszítő munkáját magunk végezzük. Igaz hogy a mások, a térképező esze munkájának kezünkben hordott eredménye, a térkép nyomán, de mégis a magunk erejével. És ez a magunk munkája az örömet keltő. Lépten-nyomon, amint a kanyargó ösvényeket rójjuk, elibénk toppan az út fordulójánál a már eleve várt táj, amely, mert az az érzésünk, hogy mi fedeztük fel — örömet kelt; amely, mert már vártunk reá — uticélunk elérésére biztat. A magunk vezette útnak ez a magunk szerelte öröme és bizakodása fakasztja bennünk azt a meglelégedést, amelyet egy-egy jól sikerült kirándulás után érzünk. Tanulságait nem felejtjük el oly hamar, mert később, esztendőök múltán is térképre támaszkodó emlékezetünkben rendezetten elevednek fel a látott részletek.

Fogadjuk szeretettel a térképet, a honi és idegen tájak e csendesszavú ismertetőjét. Fogadjuk azzal az érdeklődéssel, amellyel háborúban tettük. A háborúnak e legbékésebb harci eszköze ezt méltán megérdemli.

Dr. Strömpl Gábor.